

Høringsnotat

Forskrift om endringer i forskrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven – unntak fra mekling ved domfellelse for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn

Innhold

Høringsnotat.....	1
Forskrift om endring i forskrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven – unntak fra mekling ved domfellelse for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn.....	1
1. Høringsnotatets hovedinnhold	2
2. Bakgrunn.....	2
3. Når foreldre plikter å mekle og kravet om meklingsattest.....	3
3.1 Ved foreldretvistsak for domstolene	3
3.2 Ved samlivsbrudd og uenighet om flytting av barnet	4
3.3 Møtepliktens innhold og forholdet til kravet om meklingsattest	5
4. Departementets vurderinger og forslag.....	5
4.1 Unntak fra kravet om meklingsattest ved foreldretvistsaker for domstolen	5
4.1.1 Hva gjelder forslaget.....	5
4.1.2 Hvem berøres av forslaget	6
4.1.3 Hvilke lovbrudd skal gi unntak fra mekling	6
4.1.4 Ikke nødvendig med rettskraftig dom. Eldre dommer	8
4.1.5 Hvordan spørsmålet om unntak fra kravet om meklingsattest skal håndteres	8
4.2 Unntak fra møteplikten	9
4.2.1 Hva gjelder forslaget.....	9
4.2.2 Hvilke lovbrudd skal gi unntak fra mekling	10
4.2.3 Hvordan spørsmålet om unntak fra møteplikten skal håndteres.....	10
5. Økonomiske og administrative konsekvenser	10
Forslag til forskrift om endring i forskrift 18. desember 2006 nr. 1478 om mekling etter ekteskapsloven og barneloven	11

1. Høringsnotatets hovedinnhold

Barneloven inneholder regler som gjør det obligatorisk for foreldre med felles barn å møte til mekling ved samlivsbrudd og foreldretvister. Det er vedtatt endringer i barneloven som gjør unntak fra meklingsplikten når en forelder er domfelt for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn. Dette høringsnotatet foreslår endringer i meklingsforskriften for å regulere unntak fra mekling nærmere.

Departementet foreslår i dette høringsnotatet endringer i meklingsforskriften som regulerer i hvilke tilfeller en forelder kan reise sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, hvem barnet skal bo fast sammen med og samvær (foreldretvistsak) for domstolene uten å legge fram meklingsattest. Departementet foreslår at dette skal gjelde der en forelder er dømt for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn etter visse bestemmelser i straffeloven. Fritak for meklingsplikt skal gjelde der en forelder er dømt for:

- tvangsekteskap,
- grov frihetsberøvelse,
- grov menneskehandel,
- slaveri,
- grov kroppsskade,
- drap,
- grov mishandling i nære relasjoner,
- grov kjønnslemlestelse,
- voldtekt og grovt uaktsom voldtekt,
- voldtekt av barn under 14 og seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år, incest og seksuell omgang mellom nærstående.

Departementet har tatt utgangspunkt i de straffebestemmelsene som ble utredet og hørt før vedtakelsen av ny § 56 andre ledd i barneloven. Selv om et tilfelle faller utenfor ordningen som foreslås, så betyr ikke dette at handlingene ikke er alvorlige. Dersom en sak ikke er egnet for mekling, har mekler uansett mulighet til å avgjøre at det skal mekles for foreldrene separat eller unnta dem fra møteplikten.

Foreldre med felles barn under 16 år plikter også å møte til mekling for å kunne søke om separasjon, skilsmisse eller utvidet barnetrygd. I tillegg plikter foreldre å møte til mekling ved uenighet om flytting av barnet. Dersom en av foreldrene er dømt for alvorlig overgrep mot egne barn, vil heller ikke disse sakene egne seg for mekling. Departementet foreslår å innføre et unntak fra plikten til å møte til mekling også i disse tilfellene. Unntaket fra meklingsplikt vil gjelde for domfellelser etter de samme straffebudene som vist til ovenfor i foreldretvistsakene.

2. Bakgrunn

Forslaget om å gi utfyllende regler i meklingsforskriften om i hvilke tilfeller en forelder kan reise en foreldretvistsak for domstolen uten å legge fram gyldig meklingsattest, er en oppfølging av at det ved lov 20. april 2018 nr. 6 er vedtatt endringer i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barneloven) § 56 andre ledd. Etter den nye bestemmelsen er det gjort

unntak fra kravet om å legge fram gyldig meklingsattest for å reise sak for retten der en forelder er dømt for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn etter straffeloven eller i slike tilfeller er overført til tvungent psykisk helsevern eller idømt tvungen psykisk omsorg. Av lovtekniske grunner ble det fastsatt i barneloven § 56 andre ledd tredje punktum at departementet ved forskrift kan gi utfyllende regler om hvilke tilfeller som er omfattet av unntaket.

Endringene i barneloven § 56 andre ledd er vedtatt som følge av forslag i Prop. 167 L (2016-2017) Endringer i barnelova og straffeloven mv. (bedre rettsvern for barn mot vold og overgrep), som trådte i kraft 1. januar 2019. Saker der en forelder er dømt for alvorlig vold og overgrep mot egne barn vil ofte ikke egne seg for mekling. Formålet med lovendringen er å gjøre det enklere for foreldre å reise foreldretvistsak for å beskytte barnet. Det ble vist til at en slik praktisk forenkling av saksanlegget kan medføre at flere reiser sak i de aktuelle tilfellene, og at sakene behandles raskere, til barnets beste.

Det er foreløpig ikke fastsatt når endringen i barneloven § 56 andre ledd andre punktum trer i kraft. Departementet har i Prop. 167 L (2016-2017) uttalt at barneloven § 56 andre ledd andre punktum bør tre i kraft samtidig med forskrift etter andre ledd tredje punktum.

3. Når foreldre plikter å mekle og kravet om meklingsattest

3.1 Ved foreldretvistsak for domstolene

Foreldre med felles barn under 16 år plikter å møte til mekling før det kan reises sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, hvem barnet skal bo fast sammen med og samvær (foreldretvistsak). Plikten følger av barneloven § 51 første ledd.

Det er et vilkår for å kunne reise foreldretvistsak at forelderens legger fram gyldig meklingsattest, jf. barneloven § 56 andre ledd. Kravet om meklingsattest er, med unntak for regelen i andre ledd andre punktum, en absolutt prosessforutsetning i foreldretvister for domstolen. Domstolen skal avvise en stevning som gjelder foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, hvor barnet skal bo fast og samvær dersom det ikke foreligger en gyldig meklingsattest.

Stortinget har vedtatt et unntak fra kravet om meklingsattest i saker om alvorlig vold og overgrep, som ikke er trådt i kraft. Etter endringen lyder barneloven § 56 andre ledd:

"Eit vilkår for å reise sak etter første stykket er at foreldra kan leggje fram gyldig meklingsattest. Dette gjeld ikkje der ein forelder er dømd for alvorleg vald eller overgrep mot egne barn etter straffeloven eller i slike høve er overført til tvungent psykisk helsevern eller idømt tvungen omsorg. Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om hvilke høve som er omfatta av unntaket i andre punktum."

Endringen i barneloven § 56 andre ledd var opprinnelig knyttet til et forslag om tap av foreldreansvar mv. etter dom i straffesak for vold eller overgrep mot egne barn. Ifølge

forslaget i høringsnotatet 2. november 2016 skulle domstolen i de aktuelle tilfellene av eget tiltak behandle sak om foreldreansvar mv., og det ble foreslått at det i de sakene ikke skulle være et krav at partene hadde gyldig meklingsattest. Det ble i den forbindelse vist til at dette innebærer en praktisk forenkling av saksanlegget og at sakene ikke anses egnet for mekling.

Forslaget om tap av foreldreansvar mv. ble ikke fulgt opp etter høringen, men departementet ønsket likevel å følge opp den delen av forslaget som gjaldt unntak fra mekling, ved at dette ble regulert i barneloven § 56 gjennom et unntak fra kravet om meklingsattest. I Prop. 167 L (2016-2017) uttaler departementet følgende:

"Selv om barneloven gir muligheter for å tilpasse saksbehandlingen til den konkrete saken, og det er mulig å kreve midlertidig avgjørelse for å beskytte barnet ved behov, kan det være grunn til også å følge opp forslaget om unntak fra vilkåret om mekling for å gi barn bedre rettsvern mot vold og overgrep. Unntak fra mekling innebærer at det blir enklere for forelder å reise slik sak for å beskytte barnet. En slik praktisk forenkling av saksanlegget kan medføre at flere reiser sak i de aktuelle tilfellene, og medføre at sakene kan behandles raskere, til barnets beste. Departementet mener derfor at denne delen av forslaget bør følges opp selv om forslaget om en ny bestemmelse i barneloven om tap av foreldreansvar mv. ikke følges opp. De høringsinstansene som uttaler seg om unntak fra kravet om mekling, støtter dette."

3.2 Ved samlivsbrudd og uenighet om flytting av barnet

Gifte foreldre med felles barn under 16 år må ha møtt til mekling på et familievernkontor eller hos en annen godkjent mekler for å få separasjonsløyve eller skilsmiselløyve. Dette følger av barneloven § 51 andre ledd og ekteskapsloven § 26.

Gjennomført mekling er en forutsetning for at sak om separasjon eller skilsmisse kan bringes inn både for fylkesmannen og retten. Mekling kreves imidlertid ikke når saken allerede er brakt inn for retten med påstand om skilsmisse eller oppløsning etter ekteskapsloven §§ 23 og § 24. Dette gjelder overgrep, tvangsekteskap, bigami eller ekteskap mellom nære slektninger. Mekling og orientering er heller ikke nødvendig når sak reises av vergen etter § 28 andre ledd.

Gyldig meklingsattest må vedlegges ved søknad om separasjon og skilsmisse i de tilfeller hvor partene har felles barn under 16 år. Dette følger av forskrift 18. november 1992 nr. 981 om saksbehandlingen for fylkesmannen ved separasjon og skilsmisse m.v § 1. I praksis avvises normalt søknader om separasjon og skilsmisse, dersom meklingsattest ikke er vedlagt.

Ved samlivsbrudd mellom samboende som har felles barn under 16 år, skal foreldrene møte til mekling, jf. barneloven § 51 tredje ledd. Foreldrene må i slike tilfeller legge fram meklingsattest for å ha rett til utvidet barnetrygd. Dette følger av lov av 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven) § 9 femte ledd.

Foreldre som ikke er enige om at barnet skal flytte, må møte til mekling, jf. barneloven § 51 fjerde ledd.

3.3 Møteplikens innhold og forholdet til kravet om meklingsattest

Foreldrene skal møte personlig og samtidig for mekler. Mekler kan i særlige tilfeller gi tillatelse til at en eller begge foreldrene møter sammen med fullmektig. Hvis sterke grunner taler for det, kan mekler bestemme at det skal mekles for foreldrene separat. Dette går fram av meklingsforskriften § 7 første ledd.

Meklingsattest utstedes etter én times mekling og er dokumentasjon på at kravet om å møte til mekling er oppfylt. Dersom den ene av foreldrene ikke har møtt fram, skal hun eller han ikke få meklingsattest, jf. meklingsforskriften § 8.

Departementet kan gi forskrifter om unntak fra møteplikten i «særlige høve», jf. barneloven § 51 femte ledd. Se også ekteskapsloven § 26 tredje ledd tredje punktum. Unntak fra møteplikten er nærmere regulert i meklingsforskriften § 7 annet ledd. En forelder plikter blant annet ikke å møte til mekling dersom tvingende grunner er til hinder for det, for eksempel alvorlig sykdom. Av samme bestemmelse følger det at mekler avgjør om hvorvidt slike tvingende grunner foreligger. Dersom forelderens blir unntatt fra møteplikten, skal det utstedes en meklingsattest, jf. rundskriv Q-2008-2. Meklingsattesten vil da inneholde en påtegning om at forelderens har vært fritatt fra møteplikten med hjemmel i § 7 annet ledd slik at vedkommende for eksempel kan søke om utvidet barnetrygd, uten å ha gjennomført mekling.

4. Departementets vurderinger og forslag

4.1 Unntak fra kravet om meklingsattest ved foreldretvistsaker for domstolen

4.1.1 Hva gjelder forslaget

Departementet foreslår å gi utfyllende regler i meklingsforskriften om i hvilke tilfeller en forelder kan reise foreldretvistsak for domstolene uten å legge fram gyldig meklingsattest når en forelder er dømt i straffesak for alvorlig vold og overgrep mot egne barn. Forslaget har hjemmel i barneloven § 56 andre ledd tredje ledd og er en oppfølging av Prop. 167 L (2016-2017).

I forarbeidene til ny barnelov § 56 andre ledd er det framhevet at bestemmelsen innebærer at foreldre kan reise foreldretvistsak uten mekling. Lovendringen har som formål å gjøre det enklere for foreldre å reise foreldretvistsak for å beskytte barnet. En slik praktisk forenkling av saksanlegget kan medføre at flere reiser sak i de aktuelle tilfellene og at sakene kan behandles raskere, til barnets beste. I saker med volds- og overgrepssproblematikk er det behov for å få sakene grundig belyst, og å få disse avgjort ved hovedforhandling, jf. Prop. 85 L (2012–2013) Endringer i barnelova (barneperspektivet i foreldretvister).

Av lovtekniske grunner ble det fastsatt at departementet ved forskrift kan gi utfyllende regler om hvilke tilfeller som er omfattet av unntaket, jf. barneloven § 56 andre ledd tredje punktum. På denne bakgrunn foreslår departementet å innføre ny § 8 a i meklingsforskriften som regulerer hvilke tilfeller som skal omfattes av unntaket fra kravet om meklingsattest i

barneloven § 56 andre ledd. Ved utformingen av ny § 8 a, har departementet tatt utgangspunkt i utredningene som ble gjort i forbindelse med utformingen av barneloven § 56 andre ledd, jf. Prop. 167 L (2016-2017).

4.1.2 Hvem berøres av forslaget

Det følger av ordlyden i barneloven § 56 andre ledd at unntaket fra kravet om å legge fram meklingsattest gjelder der en forelder er dømt for alvorlig vold eller overgrep mot "egne barn".

Departementet foreslår at som egne barn skal regnes barn som er slektning eller nærstående som angitt i straffeloven §§ 312 og 314, og foreslår at meklingsforskriften § 8 a skal inneholde en liste over hvem som omfattes. Unntaket vil omfatte biologiske og adopterte barn, fosterbarn og stebarn og personer under 18 år som står under hans eller hennes omsorg, myndighet eller oppsikt. Dette er i tråd med høringsnotatet 2. november 2016 der dette ble foreslått spesifisert i lovutkastet når det gjelder forslaget om tap av foreldreansvar mv.

Definisjonen fra høringsnotatet er fulgt opp i lovforarbeidene når det gjelder mekling, jf. Prop. 167 L (2016-2017), men det ble i lovutkastet ikke tatt inn noen henvisning til straffeloven §§ 312 og 314. Departementet viser til at det kan gis forskrift om hvilke tilfeller som omfattes av unntaket.

Definisjonen av begrepet «egne barn» innebærer at den straffbare handlingen kan være begått mot et annet barn som den domfelte har en relasjon til, enn barnet eller barna i den aktuelle foreldretvistsaken for domstolen. Forelderen kan for eksempel være dømt for seksuelle overgrep mot et stebarn, mens foreldretvistsaken som skal opp for domstolen gjelder samvær med biologiske barn. Unntaket gjelder også overfor alle felles barn, uavhengig av om vold eller overgrep er begått mot bare ett av barna.

4.1.3 Hvilke lovbrudd skal gi unntak fra mekling

Det følger av ordlyden i § 56 andre ledd andre punktum at unntaket fra å legge fram gyldig meklingsattest gjelder «der en forelder er dømt for alvorleg vald eller overgrep mot egne barn». Departementet foreslår å forskriftsfeste hvilke straffebed som skal falle inn under unntaket.

I Prop. 167 L (2016-2017) punkt 4.5.2 vises det i vurderingen til at de aktuelle sakene er der en forelder er dømt for «lovbrudd knyttet til vold, overgrep og krenkelse av personlig frihet». Det er straffebed som faller inn under disse tre hovedkategoriene som er vurdert i forbindelse med lovendringen. Departementet legger dermed til grunn at det kan gjøres unntak fra meklingsattestkravet i saker som gjelder alvorlig vold, overgrep og krenkelse av personlig frihet. Hva slags type lovbrudd dette gjelder, og hvor alvorlighetsgraden går, vurderes nærmere nedenfor.

Selv om et tilfelle faller utenfor ordningen som foreslås, så betyr ikke dette at handlingene ikke er alvorlige.

I høringsnotatet 2. november 2016 ble forslaget om tap av foreldreansvar mv. vurdert opp mot konkrete straffebestemmelser, og bare de mest alvorlige bestemmelsene om vold, overgrep og krenkelse av personlig frihet. Bestemmelsene ble oppramset i lovutkastet, og omfattet: straffeloven § 253 (tvangsekteskap), § 255 (grov frihetsberøvelse), § 258 (grov menneskehandel), § 259 (slaveri), § 274 (grov kroppsskade), § 275 (drap), § 283 (grov mishandling i nære relasjoner), § 285 (grov kjønnslemlestelse), § 291 (voldtekt), § 294 (grovt uaktsom voldtekt), § 299 (voldtekt av barn under 14 år), § 302 (seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år), § 312 (incest), § 314 (seksuell omgang mellom nærstående). Det ble uttalt i høringsnotatet at medvirkning omfattes. Likeså tilfeller der lovbrøyteren overføres til tvungent psykisk helsevern eller idømmes tvungen omsorg, jf. straffeloven §§ 62 og 63. Forslaget om unntak fra mekling var koblet til forslaget om tap av foreldreansvar i høringsnotatet som ikke ble fulgt opp i lovproposisjonen. Det vises til Prop. 167 L (2016-2017) punkt 4.5.2 der det uttales følgende:

«Det foreslås derfor at unntaket fra vilkåret om mekling fastsettes i barneloven § 56. Dette kan fastsettes ved en uttømmende oppregning i barneloven § 56 av de straffebestemmelser som ble hørt i høringsnotatet 2. november 2016. Alternativet til dette er en formulering i barneloven § 56 der det gjøres unntak fra vilkår om mekling der forelder «er dømd for alvorleg vald eller overgrep mot egne barn etter straffeloven eller i slike høve er overført til tvungent psykisk helsevern eller idømt tvungen omsorg», og der detaljer fastsettes i forskrift. Det siste alternativet anses som mest hensiktsmessig, også lovteknisk.»

Departementet har kommet til at det i denne omgang bør tas utgangspunkt i de straffebestemmelsene som er grundig utredet og hørt i forbindelse med forslaget i høringsnotatet 2. november 2016, og at man eventuelt kan se nærmere på en utvidelse dersom det er behov for dette når man får erfaringer fra praksis. Dersom det er behov for å unnta foreldre fra meklingsplikten utover disse straffebudene, viser departementet til den skjønnsmessige unntaksadgangen i meklingsforskriften § 7 annet ledd.

Det foreslås at følgende straffebestemmelser omfattes, i tråd med det som er hørt tidligere:

- § 253 (tvangsekteskap)
- § 255 (grov frihetsberøvelse)
- § 258 (grov menneskehandel)
- § 259 (slaveri)
- § 274 (grov kroppsskade)
- § 275 (drap)
- § 283 (grov mishandling i nære relasjoner)
- § 285 (grov kjønnslemlestelse)
- § 291 (voldtekt)
- § 294 (grovt uaktsom voldtekt)
- § 299 (voldtekt av barn under 14 år)
- § 302 (seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år)
- § 312 (incest)
- § 314 (seksuell omgang mellom nærstående).

Unntak fra mekling vil gjelde der det foreligger dom for overtredelse av et av de nevnte straffebudene. Alle bestemmelsene har en høy strafferamme. Også tilfeller der det foreligger formildende omstendigheter, jf. straffeloven § 78, eller tilfeller der det er anledning til å fastsette straff under minstestraft eller til en mildere straffart, jf. straffeloven § 80, vil omfattes; eksempelvis der lovbrøteren er mindreårig eller har en psykisk utviklingshemming. Medvirkning vil også omfattes. Unntaket fra mekling gjelder også ved dom på overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg. Dette er tilsvarende som i høringsnotatet 2. november 2016.

4.1.4 Ikke nødvendig med rettskraftig dom. Eldre dommer

Det er etter bestemmelsen i barneloven § 56 andre ledd andre punktum tilstrekkelig at en forelder «er dømd», og det stilles ikke krav om at dommen skal være rettskraftig. Se nærmere i Prop. 167 L (2016-2017) punkt 4.5.2.

Departementet mener at gode grunner taler for at unntak bør gjelde i alle tilfeller der en forelder er dømt i slike saker, uavhengig av om saken det gjelder er ny eller gammel. Barnet i den aktuelle foreldretvistsaken vil kunne ha behov for beskyttelse også der forelder er dømt for en tid tilbake.

Forslaget gjelder ved overtredelser av konkrete straffebestemmelser som er uttømmende oppregnet i forskriften, og det legges til grunn at forslaget dermed bare vil gjelde norske dommer for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn. Dersom det gjelder en utenlandsk dom, bør mekler vurdere om bestemmelsene i meklingsforskriften om separat mekling eller unntak fra å møte til mekling kan benyttes.

Departementet finner grunn til å nevne at det i Prop. 167 L (2016-2017) ble uttalt at det også på et tidligere stadium, for eksempel der det er tatt ut siktelse eller tiltale for vold eller overgrep, kan være aktuelt å reise sak om foreldreansvar mv. for å beskytte barnet. Forslaget om unntak fra mekling gjelder først fra det tidspunktet det foreligger en dom i saken. På et tidligere tidspunkt kan det etter de vanlige reglene i meklingsforskriften være aktuelt at en eller begge foreldre møter sammen med fullmektig eller at det mekles separat, jf. meklingsforskriften § 7 første ledd. I rundskriv Q-2008-2 til meklingsforskriften er det særlig nevnt at dette kan være aktuelt i saker med vold og overgrep. Reglene i barneloven om behandlingsmåten av saker skal ivareta de særlige behovene i disse alvorlige sakene og barnets behov for beskyttelse. Blant annet har domstolene plikt etter barneloven § 60 første ledd fjerde punktum til å fatte en midlertidig avgjørelse etter krav fra en part dersom det er risiko for at barnet blir utsatt for vold eller på annen måte blir behandlet slik at den fysiske eller psykiske helsen utsettes for fare eller skade. Dette gjelder uavhengig av om sak er reist. Dersom retten treffer en foreløpig avgjørelse før sak er reist, kan den sette en frist for å reise søksmål. Er det ikke tatt ut søksmål innen fristen, faller den foreløpige avgjørelsen bort.

4.1.5 Hvordan spørsmålet om unntak fra kravet om meklingsattest skal håndteres

Barneloven § 56 andre ledd andre punktum innebærer at forelder som ønsker å reise sak for retten om foreldreansvar mv. ikke trenger å legge fram gyldig meklingsattest i tilfeller der den andre forelder er dømt for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn.

Etter barneloven reises sak ved å inngi stevning til domstolen, jf. barneloven § 58. Departementet forutsetter at det i første hånd er partene selv som ved utforming av stevning opplyser om at det eventuelt ikke foreligger meklingsplikt. Domstolen kan også be foreldrene opplyse saken nærmere dersom det er behov for det. Det er domstolen som vurderer om kravene til stevningen er oppfylt, herunder om saken faller inn under unntaket fra meklingsplikt, og domstolen skal veilede ved behov i forbindelse med stevning og tilsvær.

4.2 Unntak fra møteplikten

4.2.1 Hva gjelder forslaget

Som nevnt i punkt 4.1, innebærer ny barnelov § 56 andre ledd at foreldre kan reise en foreldretvistsak for domstolene uten å ha gjennomført mekling dersom en forelder er dømt for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn. Foreldre med felles barn under 16 år plikter derimot å møte til mekling også i andre tilfeller enn når det skal reises en foreldretvistsak for domstolene. Dette gjelder ved samlivsbrudd mellom ektefeller og samboende og ved uenighet om flytting av barnet, jf. § barneloven 51.

Departementet foreslår å innføre et unntak fra plikten til å møte til mekling etter barneloven § 51, når en forelder er dømt for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn. Unntaket vil gjelde i alle tilfellene foreldre plikter å møte til mekling etter denne bestemmelsen, og dermed ikke kun i foreldretvistsakene. Departementet foreslår at dette skal reguleres i nytt tredje punktum i meklingsforskriften § 7 andre ledd. Forslaget har hjemmel i barneloven § 51 femte ledd og ekteskapsloven § 26 tredje ledd.

Departementet mener det er et behov for å unnta foreldre fra plikten til å mekle i alle saker der en forelder er dømt for alvorlig vold og overgrep mot egne barn. Slike saker vil ofte ikke egne seg for mekling. Den ene forelderen kan være redd for den andre, og/eller det kan være en maktubalanse mellom foreldrene.

Det kan innvendes at foreldre i dag kan be om unntak fra møteplikten etter meklingsforskriften § 7 andre ledd når "tvingende grunner er til hinder for det". Departementet mener likevel at et lovbestemt unntak som angir hvilke domfellelser som gir grunnlag fra å unnta forelderen fra møteplikten er å foretrekke framfor at meklere må gjøre en individuell vurdering av spørsmålet om unntak. Dette vil kunne skape større forutsigbarhet for foreldrene.

Når det gjelder meklingskravet i saker om separasjon og skilsmisse etter ekteskapsloven § 26, følger det av andre ledd at mekling ikke kreves når saken er brakt inn for retten med påstand om skilsmisse etter ekteskapsloven § 23. Etter denne bestemmelsen kan en ektefelle kreve direkte skilsmisse dersom den andre ektefellen med hensikt har forsøkt å drepe ham eller henne eller barna eller forsettlig har utsatt dem for alvorlig mishandling. Det samme gjelder dersom ektefellen har opptrådt på en måte som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt for slik atferd.

Selv om det i slike tilfeller allerede er gjort unntak fra meklingsplikten, mener departementet at hensynet til den enkelte forelder gjør at det likevel er behov for særskilt å gjøre unntak fra møteplikten når en forelder skal søke om separasjon/skilsmissе i de tilfeller den andre forelder er dømt for alvorlig vold og overgrep mot egne barn. Det vil kunne være mindre belastende å gå veien om vanlig skilsmissе enn å måtte bringe saken inn for retten med påstand om direkte skilsmissе på grunn av overgrep.

I Prop. 167 L (2016-2017) er det understreket at forslaget til endring i barneloven § 56 innebærer at det kan reises sak uten mekling. Sammenhengen i regelverket og formålet bak bestemmelsen tilsier at når det er vedtatt et unntak fra meklingsattestkravet i barneloven § 56 andre ledd, bortfaller også plikten til å møte til mekling etter barneloven § 51 første ledd. Etter departementets mening bør det av pedagogiske grunner også presiseres i meklingsforskriften § 7 at plikten til å møte til mekling etter barneloven § 51 første ledd i slike tilfeller bortfaller.

4.2.2 Hvilke lovbrudd skal gi unntak fra mekling

Departementet foreslår at unntaket fra å møte til mekling skal gjelde dersom en forelder er dømt for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn etter ett av straffebudene som er foreslått under punkt 4.1.

4.2.3 Hvordan spørsmålet om unntak fra møteplikten skal håndteres

Unntaket fra møteplikten kan komme til anvendelse når en forelder plikter å møte til mekling etter barneloven § 51. Mekler vil være den som avgjør om en forelder skal unntas fra møteplikten på dette grunnlaget. Dersom forelder er unntatt fra møteplikten, skal det utstedes en meklingsattest, jf. rundskriv Q-2008-2. Meklingsattesten vil da inneholde en påtegning om at forelder har vært fritatt fra møteplikten med hjemmel i § 7 tredje ledd. Forelder kan dermed søke om separasjon/skilsmissе etter ekteskapsloven § 26 og søke om utvidet barnetrygd etter barnetrygdloven § 9 femte ledd, selv om mekling ikke er forsøkt.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Foreldre som plikter å møte til mekling etter barneloven § 51, må møte til én times obligatorisk mekling. Forslagene innebærer at denne meklingsplikten vil bortfalle i de mest alvorlige sakene som omhandler vold og overgrep mot egne barn. Dette vil antagelig ikke dreie seg om mange saker og det må antas at mekling i slike saker ofte heller ikke finner sted i dag, jf. meklingsforskriften § 7 annet ledd. Forslagene vil likevel føre til noe færre meklinger enn i dag. Dette vil innebære en mindre besparelse for meklingsapparatet.

Forskrift om endringer i forskrift 18. desember 2006 nr. 1478 om mekling etter ekteskapsloven og barneloven

Fastsatt av Barne- og likestillingsdepartementet xx.xx.xxxx med hjemmel i lov av 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barneloven) §§ 51 og 56 og lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven) § 26.

I

I forskrift 18. desember 2006 nr. 1478 om mekling etter ekteskapsloven og barneloven gjøres følgende endringer:

§ 7 annet ledd skal lyde:

En forelder plikter likevel ikke å møte dersom tvingende grunner er til hinder for det, f.eks. alvorlig sykdom. Mekler avgjør hvorvidt tvingende grunner foreligger. *En forelder plikter heller ikke å møte til mekling dersom en forelder er dømt for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn, jf. § 8 a.* Er parten som ikke har begjært mekling, bosatt i utlandet, kreves ikke mekling for denne forelderen. Der begge foreldre eller den som begjærer mekling bor i utlandet, kan Barne-, ungdoms- og familieetaten i særlige tilfeller gi unntak fra møteplikten. Det er ikke meklingsplikt etter samboerbrudd hvis en eller begge av foreldrene er bosatt i utlandet ved samlivsbruddet.

Ny § 8 a skal lyde:

§ 8 a. Unntak fra kravet om meklingsattest ved alvorlig vold eller overgrep mot egne barn

Kravet om meklingsattest etter barneloven § 56 andre ledd gjelder ikke der en forelder er dømt for alvorlig vold eller overgrep mot egne barn etter straffeloven § 253 (tvangsekteskap), § 255 (grov frihetsberøvelse), § 258 (grov menneskehandel), § 259 (slaveri), § 274 (grov kroppsskade), § 275 (drap), § 283 (grov mishandling i nære relasjoner), § 285 (grov kjønnslemlestelse), § 291 (voldtekt), § 294 (grovt uaktsom voldtekt), § 299 (voldtekt av barn under 14 år), § 302 (seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år), § 312 (incest) eller § 314 (seksuell omgang mellom nærstående). Første punktum gjelder tilsvarende ved overføring til tvungent psykisk helsevern eller idømmelse av tvungen omsorg. Som egne barn regnes biologiske barn, adopterte barn, fosterbarn, stebarn eller person under 18 år som står under hans eller hennes omsorg, myndighet eller oppsikt.

II

Forskriften trer i kraft xxxxxxxx.